

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาจิตรกรรมอีสานริมแม่น้ำโขง ในฐานะพุทธศิลป์ที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาเรียนรู้พุทธธรรม คุณธรรมจริยธรรม และวิถีชุมชนได้อย่างสำคัญ พื้นที่ศึกษาได้แก่วัดซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงที่ปรากฏจิตรกรรมฝาผนัง ได้แก่ วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, วัดหัวเวียงรังสี วัดพุทธสีมา และวัดโพธิ์คำ จังหวัดนครพนม, วัดลัญจิวันและวัดพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดมุกดาหาร

จากการศึกษาพบว่า จิตรกรรมอีสานริมแม่น้ำโขงกลุ่มนี้มีความโดดเด่นในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ๑) ในเชิงศิลปกรรม มีการผสมผสานศิลปกรรมภาคกลางแบบประเพณีไทยกับศิลปะท้องถิ่นอย่างกลมกลืน จิตรกรรมมีความงามอย่างผสมผสาน มีความเรียบง่ายและอิสระเป็นหลักในการสร้างสรรค์ เพื่อสื่อสารเนื้อหาสาระอย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งยังคงมีบางส่วนที่ได้รับอิทธิพลศิลปกรรมประเพณีไทยที่ทำให้เห็นความละเอียด ประณีตวิจิตร ๒) มีการผสมผสานสารัตถะความคิดระหว่างเนื้อหาสาระทางพระพุทธศาสนากับเนื้อหาที่เป็นวิถีชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อแสดงให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตทางสังคมโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึด เห็นได้ชัดจากการใช้เนื้อที่เพื่อเขียนภาพสื่อความหมายของเนื้อหาทางพระพุทธศาสนากับเนื้อหาทางสังคมมีปริมาณการใช้พื้นที่ไม่น้อยไปกว่ากัน วิถีธรรมกับวิถีโลกจึงดำรงอยู่คู่กันอย่างสมดุล ๓) คุณค่าของจิตรกรรมอีสานริมแม่น้ำโขงสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการสอนพุทธธรรม คุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการสอนเรื่องวิถีโลกและวิถีชุมชน นอกจากนี้จิตรกรรมยังทำหน้าที่ในเชิงสังคมวัฒนธรรมและการเมืองในการบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ของสังคม คุณค่าในแง่นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนให้เกิดความเข้าใจศิลปะของตนและนำ

ศิลปะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อปัจเจกบุคคลในด้านการให้คุณค่าสุนทรีย์ และคุณค่าในแง่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่จะช่วยสร้างประสบการณ์ทางศาสนา ส่วนคุณค่าต่อชุมชนนั้น จิตรกรรมได้ทำหน้าที่ให้การสะท้อนวิถีชุมชน ความคิดความเชื่อ ปรากฏการณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งยังมีคุณค่าในการเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ข้อสรุปเชิงแนวคิดของงานวิจัยนี้จึงได้แก่ *จิตรกรรมอีสานริมแม่น้ำโขงมีเอกภาพจากความหลากหลายและการผสมผสาน* เป็นหัวใจสำคัญของความงามและคุณค่าของจิตรกรรมอีสานริมแม่น้ำโขง จิตรกรรมอีสานริมแม่น้ำโขงเป็นการผสมผสานความหลากหลายอย่างลงตัวทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาเพื่อนำเสนอวิถีธรรมและวิถีโลกได้อย่างกลมกลืน งานวิจัยเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในแง่การเรียนการสอน การท่องเที่ยว และการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

คำสำคัญ: จิตรกรรมอีสานริมแม่น้ำโขง พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรม วิถีชุมชน

Abstract

This research aims to study Isan Murals along the Mekong as a Buddhist Art Learning that can be used and adapted as a tool to the study of Morality, Ethics, and Community Life. The study areas are Tungsimuang temple in Ubon Ratchathani province, Huaweangrangi temple, Buddhasima temple, Phokam temple in Nakhonphanom province, and Latthigawan temple, Phrasimahaphoe temple in Mukdahan province.

The study found that, the Isan murals painting along the Mekong mentioned above have an interesting feature in terms of, 1) mechanics; combination of central art and local art harmoniously and perfectly as well as creation with simplicity for a straight communication to people, 2) combination of Buddhist content and community life in order to reveal the concept of social ways of life basing on Buddhist teachings that can be obviously seen from the using of ways to communicate the meaning of the 2 contents Buddhism and Community life) that considers the same range, 3) the Isan murals along the Mekong are highly valuable for using as a tool in teaching about Buddhism, Morality and, Ethics as well as teaching about The way of Human World, and Community Life.

The conceptual conclusion of this research is “The Unity of Diversity” It is the essence of the beauty of Isan murals painting along

the Mekong. The Isan murals painting combine both “form” and “content” harmoniously. The reason is to present the way of the Dharma and the way of Human World. This research can be used and adapted for general teaching, Tourism, Cultural Heritage Preservation, and etc.

Key words: Isan Murals along the Mekong, Morality and Ethics,
Community Life